

Debatt

debatt@dn.no

Mindre gjeld, mer sparing

Husholdningene er forgjeldet, og pensjonene blir stadig mer uvisse. Politikerne nøyer seg med prosentjusteringer i skattesystemet.

Innlegg
Chr. Anton
Smedshaug

Diskusjonen har gått siden statsbudsjettet om det norske skattesystemet, som etter sigende er i ferd med å reformeres. Debatten har i hovedsak stått om forskjeller på pluss-minus én prosent knyttet til selskapskatt og kapital- og persons-katt, der regjeringen har ønsket en noe redusert totalskatt, mens opposisjonen ønsker et mer provenyuavhengig opplegg.

Forbausende nok tar ikke disse foreslåtte endringene opp i seg i de to hovedutfordringene i økonomien vi alle står overfor.

- Norske husholdninger er i ferd med å dramatisk forgjeldes.

- Pensjonene som mange har satset på skal gi en sikker alderdom, er blitt en meget usikker størrelse når ytelsesordningene avvikes i økende omfang.

Konsekvensene av det første er at situasjonen må snus, og gjeld må nedbetales. Konsekvensene av det andre er mer sparing i tillegg til dagens og morgendagens innskuddspensjonsordninger.

En radikal omlegging fra gjeld til sparing står altså foran oss - mindre gjeld, mer sparing.

Når vi i tillegg vet at Norges husholdninger er de i OECD med minst kapital sparing, så er det et langt lerret å bleke dersom vi over tid skal

Norske husholdninger har en samlet gjeld på 2900 milliarder kroner, på nivå med et norsk bnp, om lag 220 prosent av disponibel inntekt, skriver innleggsforfatteren. Bildet viser bygårder på Gründerløkka i Oslo. Illustrasjonsfoto: Javad Parsa

stabilisere norsk økonomi ved å bedre balansen i husholdningene, som tross alt representerer kjernen i økonomien. Da blir krangel om en prosent fra eller til rimelig marginal.

Husholdningene har en samlet gjeld på 2900 milliarder kroner, på nivå med et norsk bnp, om lag 220 prosent av disponibel inntekt.

For å snu utviklingen, trengs det en reell skattereform som fremmer sparing, investering og norsk eierskap. Dette synes dessverre ikke å være på dagsordenen. I så tilfelle hadde vi diskutert hvordan norske menn og kvinner skulle få større stimuli til sparing og mindre stimuli til gjeld. Det er et nederlag for den norske modellen at den til tross for god reallønnsvekst, produserer et av verdens mest forgjeldede folk. Skal dette endres, må rentefra-

draget fases ut. Det skulle ikke være vanskelig med dagens lave renter.

Besparelsen på dette kan så brukes til å heve innslagspunktet for formuesskatt vesentlig, til for eksempel fem millioner kroner. I tillegg bør formuesfastsettelsen av aksjer settes til under prosent-satsen for sekundærboliger, for eksempel 60 prosent, gitt at sekundærboliger får en sats på 80 prosent. Samtidig bør bare 80 prosent av gjelden komme til fradrag i formuesskatten, slik Scheel-utvalget foreslo. Da får vi snudd prioriteringene fra eiendom til aksjer og fra gjeld til sparing.

Ved å redusere formuesgrunnlaget for aksjer fremmer vi også norsk eierskap til produksjonssektoren, fordi formuesskatten synker. De aller fleste utenlandske eiere har som kjent ikke formuesskatt. Ytterligere stimuli

til sparing kan gis gjennom ordninger vi kjenner fra før, som for eksempel ams (aksjesparing med skattefradrag) eller sms (sparing med skattefradrag).

Når gjelden øker med om lag seks til syv prosent i året, representerer det en sum på nær 200 milliarder kroner i året som tilføres økonomien bare på grunn av gjeldsvekst. Det er over inntektsveksten, og langt over hva som er bærekraftig over tid. Nedbetaling av gjeld vil selvsagt kunne gi noe redusert etterspørsel i deler av økonomien og etter hvert reduserte boligpriser. Men skal man endre et system som er på en ikke-bærekraftig kurs, så vil det måtte merkes.

Alternativet er å la det gå til det stopper av seg selv, til husholdningene er fullstendig forgjeldet og folk flest ikke har råd til å pensjonere seg.

Da er en omlegging av

For å snu utviklingen, trengs det en reell skattereform som fremmer sparing, investering og norsk eierskap. Dette synes dessverre ikke å være på dagsordenen

skattesystemet langt mer lystig.

Selskapskatten må gjerne justeres for å holde oss attraktive for privat sektor, men kall det ikke reform, og selskapskatten i Norge er heller ikke høy for næringslivet sammenlignet med andre land. Da er skatten på arbeidende kapital og nærings-eiendom for (produksjons-) bedrifter vel så viktig.

Å kalle justeringer for reform svekker tilliten både til politikere og medier, når endringene i tillegg ikke møter de største behovene i skattesystemet, nemlig å hindre at overdreven gjeld gir krise og fremme norsk eid produksjon, blir det ekstra uheldig. Finanskrisen burde ha lært oss dette.

Chr. Anton Smedshaug, AgriAnalyse, forfatter av boken «Gjeld. Hvordan Vesten lurte seg selv»

Tid for passivt oljefond

Erik Must mener i DN tirsdag at fondets muligheter for verdiskaping er en viktigere debatt enn at Oljefondet ikke klarer å slå indeksen, justert for risiko.

Must kan ikke helt ha forstått den «akademiske

diskusjonen». Dersom Oljefondet ikke klarer å slå den risikojusterte indeksen, skjer det heller ingen verdiskaping. Det er også fasiten.

Aksjeforvaltningen alene ser litt bedre ut. Men den lille meravkastning som eventuelt er

skapt, kom før 2010, da fondet var mye mindre.

I motsetning til hva Must tror, er det vanskeligere, og ikke lettere, å lykkes med aktiv forvaltning for store fond. Forskningen viser det. Når fondet i dag i begrenset målestokk ikke klarer å skape meravkastning, hvorfor skal vi gjøre mer av noe som fondet

ikke har lykkes særlig godt med?

Must tror visst også at mer indeksforvaltning gir bobler, men det er det ikke dekning for. Det var ikke brede indeksfond som tapte mest på finanskrisen, det var bankfond, kredittderivatfond og pengemarkedsfond. Det var heller ikke indeksinvestorene som tapte mest på it-boblen. Det var it-investorene.

Oljefondet bør fortsatt drive med litt aktiv forvaltning. Det gir oss viktig informasjon om hva slik forvaltning kan bidra med.

Så langt er det ikke mye å snakke om.

Espen Sirnes, førsteamanuensis ved Handelshøgskolen i Tromsø/ Universitetet i Tromsø